

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse bioloogilise mitmekesisuse hindamise raames 2005. a. teostatud põllulindude seiretulemuste analüüs

Tellijä: Põllumajandusuuringute Keskus

Töö teostaja: FIE Jaanus Elts

Tartu, märts 2006.a.

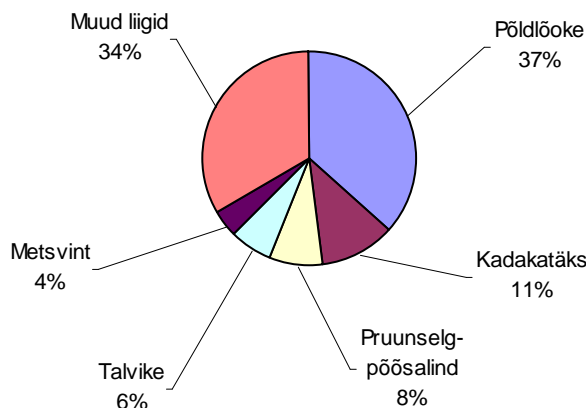
Kokkuvõte

2005. aastal rakendati lindude seiret esmakordselt kolmes Eesti piirkonnas: Jõgeva/Tartumaa, Saaremaa ja Võrumaa. Seiramiseks kasutati transektloendust 100 m laiusel ribal. Seire eesmärgiks oli põllumajandusliku keskkonnatoetuse mõju hindamine looduslikule mitmekesisusele, antud juhul siis lindude arvukusele ja mitmekesisusele.

Käesolev analüüs käsitleb 30 seireala tulemusi. Loendused teostasid Jaanus Elts ja Riho Marja Jõgeva/Tartu- ja Võrumaal ning Veljo Volke, Tõnu Talvi ja Mati Martinson Saaremaal. Alad jaotusid järgmiselt: igas maakonnas paiknes 10 loendusala, kusjuures igas maakonnas oli alade jaotus tootmistüübi järgi: 4 KST-d (keskkonnasõbralik tootmine) ja 6 mahetootjat.

Loendused toimusid kõigil transektidel kolmel korral, et vähendada eri liikide pesitsusfenoloogilisest inkohereentsusest tuleneda võivat tugevalt alahinnatud resultaati. Andmete analüüsil alade lõikes kasutati iga liigi puhul kolme loenduse maksimaalset loendustulemust, ilma territooriumide piiritlemiseta aluskaartidel.

Transektidel registreeriti kolmekordse loenduse tulemusel potentsiaalsete pesitsejatena kokku 48 liiki ja 560 paari, seega keskmiselt 18,7 paari transekti kohta ja keskmiselt 11,7 paari ühe liigi kohta. Pesitsevaks registreeritud liikidest moodustasid viis liiki ligi $\frac{3}{4}$ (kahanevas järjekorras): põldlõoke, kadakatäks, pruunselg-põõsalind, talvike ja metsvint. Seejuures moodustas ainuüksi põldlõokese registreeritud paaride arv 37% kogu pesitsejate arvust (vt joonis 1), mis on igati loogiline tulemus, kuna tegemist on domineeriva liigiga meie põllumajandusmaastikus.

Joonis 1. Transektidel registreeritud pesitsejate liigiline jaotus.

Antud valimi alusel ilmneb, et kõik kaheksast käsitletud parameetrist olid mahetootmisega taludes kõrgema keskmise väärtusega. Kuigi parameetrite keskmiste erinevused on selgelt märgatavad, ei õnnestunud antud valimimahtude puhul kahe tootmistüübi erinevust statistiliselt usaldatavalt tõestada. Suurim erinevus ilmnes pruunselg-põõsalinnu arvukuste erinevuses ja pisut suurema valimi korral oleks see ka oluline olnud.

Kuigi vaadeldavate näitajate keskmised ei ole tootmistüüpide lõikes statistiliselt usaldatavalt erinevad, on selgelt näha, et keskmisest oluliselt suuremad väärtused esinesid just mahetalude puhul, seda ka mitmese võrdlemise korral. On selge, et just mahetalude puhul on tavalised ka juhud, mil alal on üheaegselt nii suur linnuliikide mitmekesisus kui ka kõrge summaarne arvukus ning suur liikide hulk ja samas ka kõrge arvukus.

Paar sõna selgituseks registreeritud liikide arvu ja liikide summaarse asustustiheduse koosmõju kohta. Nimelt ei pruugi liigi arvukus ja levik olla omavahel üks-üheses seoses. Kui antud alal on väga madal elupaigaline mitmekesisus, kuid samal ajal on see elupaik mingile antud liigile optimaalses seisundis, võib esineda olukord, kus üks liik domineerib arvuliselt. Näiteks suurte maastikuelementidest vaeste põllualade puhul võib esineda olukordi kui loendustulemustes domineerib ülekaalukalt põldlooke ja teisi liike, kui üldse, on vaid üksikpaaridena. Teiseks äärmuseks on olukord kui alal esineb palju eri liike, kuid kõik nad on esindatud vaid ühe paarina.

Mahetalude puhul on osade uurimistulemuste kattumine tulemustega KST aladel seletatav sellega, et osa mahetalusid tegutsevad selles vallas alles esimesi aastaid ja võimalik, et tootmistüübi mõju pole veel ilmnenud hakanud. Sellest aspektist lähtudes võiks eeldada, et edaspidistel aastatel hakkavad tootmistüüpide vahelised erinevused suurenema ning kattuvus seega vähenema.

Tootmistüüpide võrdlemisel piirkondade lõikes ilmneb, et mahetaludes on kõrgem nii keskmine standardiseeritud liikide arv kui ka keskmine liigiline mitmekesisus, Jõgeva- ja Võrumaa puhul on sama trend ka keskmise kõigi liikide asustustiheduse puhul, vaid Saaremaal on tulemus vastupidine.

Uuringu tulemustest nähtus, et põldlooke asustustihedus on kõigis piirkondades kõrgem keskkonnasõbraliku tootmisega ettevõtetes. See on oodatav tulemus, sest põldlooke eelistab suuri monotoonseid avaelupaiku ning on teada, et see liik pigem väldib enamuse maastikuelementide lähedust. Eeldatavasti on KST toetusega tootmisüksustes põllud suuremad ning maastikuelementidest vaesemad ja seepärast on antud tulemus igati loogiline. Huvitav on vaid vast see, et suurim erinevus tootmistüüpides ilmneb Saaremaal.

Kadakatäks eelistab suure struktureeritusega maastikku, milles peab kas leiduma eri elupaikade üleminekuid ehk ökotone või peab sealne taimestik olema mitmerindelise ja puhmarikas. Kasuks tulevad ka näiteks karjaaiad. Üldiselt võib eeldada, et mahetootmistaludes on selle liigi arvukus kõrgem. Nii see ongi Võrumaa puhul, Jõgeva/Tartumaa puhul ei ole tootmistüüpidest tulenev erinevus arvestatav ning Saaremaa puhul on tulemus oodatule vastupidine.

Pruunselg-põõsalind on elupaiganõudlustelt sarnane eelmisele liigile, kuid eelistab veelgi kõrgemat taimestikku ja tugevat servaepekti. Seega võiks ka selle liigi puhul eeldada, et KST-taludes on liigi arvukus madalam. Erinevus on oodatud suunaga Jõgevamaa puhul, Võrumaal arvestatavat erinevust pole ning Saaremaa tulemused on ootustele vastupidised.

Eri piirkondade andmete võrreldavuse tagamiseks tuleb kindlasti järgida loendusmetoodikat, samuti tuleks suurendada ka valimit.